

การประเมินผลการเรียนรู้ในโครงการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพของ
นิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**Self-Learning Evaluation in Community's Ways of Life and Health Project Among
Pharmacy Students Mahasarakham University**

อิสรา จูมมาลี* พุฒิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์ และ ชนตภา พลอยล้อมแสง
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อ. เมือง จ. มหาสารคาม 44000

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการเรียนรู้ ความพึงพอใจ ความคิดเห็น และความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนและสุขภาพเป็นเวลา 7 วัน กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตเภสัชศาสตร์ ชั้นปีที่ 5 จำนวน 45 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม – 5 พฤศจิกายน 2549 ณ บ้านกลางใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี ทุกคน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามประเมินผลการเรียนรู้และความพึงพอใจด้วยตนเองที่มี 5 ระดับ (Likert scale) และแบบวัดความสุขที่มีมาตรวัดแบบ Visual Analog Scale (VAS) ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Independent t test

ผลการวิจัย พบว่า นิสิตร้อยละ 80 มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพในระดับมากถึงมากที่สุด มีระดับการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด ร้อยละ 68.9 และมีความคิดเห็นที่ดีต่อโครงการ เช่น ต้องการให้จัดกิจกรรมนี้ให้กับรุ่นน้องในปีถัดไป (4.58 ± 0.75 คะแนน) และจะนำเอาประสบการณ์ที่ประทับใจไปเล่าให้ผู้อื่นฟัง (4.24 ± 0.80 คะแนน) หลังการเข้าร่วมโครงการ นิสิตมีค่าเฉลี่ยในด้านความสุขจาก 0-10 คะแนน เท่ากับ 8.41 คะแนน ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่มีค่าเฉลี่ย 6.28 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจกับระดับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ (Spearman rank correlation coefficient = 0.37, $p = 0.012$)

กิจกรรมเรียนรู้ชุมชนช่วยทำให้นิสิตเภสัชศาสตร์เกิดการเรียนรู้ชุมชนและสุขภาพและมีความสุขในชีวิตโดยรวมเพิ่มขึ้น (กาย จิตใจ สังคม และ จิตวิญญาณ) ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองและความสุขของนิสิตถือว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญของการศึกษา

คำสำคัญ : การประเมินผล การเรียนรู้ วิถีชีวิตชุมชน สุขภาพ ความสุข

Abstract

This descriptive study aimed to evaluate the levels of self-learning, satisfaction, opinions and happiness of pharmacy students at Mahasarakham University (MSU), Thailand after students' completion of a 7-day project of learning about the community's ways of life and health. A purposive sample of forty-five fifth year pharmacy students participated in the project and home-stayed at Klangyai village, Ubon Ratchathani province, Thailand in October/November 2006. The study instruments were a 5-Likert scale of self-learning and satisfaction and a visual analog scale of happiness. The content validity of the students' opinions part was assessed by 3 experts and was found to have a good reliability with Cronbach's alpha coefficient of 0.83. Independent t-test was used for data analysis. Results revealed that 80% of students showed they were most satisfied with the self-learning toward the community's ways of life and health. It was found that 68.9% of students perceived that they had the highest level of their learning in the community. Examples of students'

positive opinions in this project and their self-learning were that they would like to repeat this project for their juniors the next year (4.58 ± 0.75 score) and they would like to share their good experience from this project with others (4.24 ± 0.80 score). After joining in the project, students showed an average happiness score (from 0-10) of 8.41. This was significantly higher than the average score of 6.28 in the control group made up of general MSU students ($p < 0.001$). These findings also showed the positive correlation between the level of satisfaction and the level of self-learning (Spearman Rank Correlation Coefficient = 0.37, $p = 0.012$). It was concluded that this home-stay project was beneficial for increasing and supporting pharmacy students' self-learning toward the community's ways of life and health and their physical, mental, societal, and spiritual happiness in life. The study also believed that students' self-learning and happiness were the important outcomes of education.

Keywords: Self-learning, Evaluation, Ways of life, Health, Happiness

1. บทนำ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบสัมมาอาชีพ การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคมในอนาคตจากการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ได้กำหนดหลักการของการจัดการศึกษา หมวด 4 มาตรา 22 ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอย่างเป็นธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นการนำความรู้จากวิชาการต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาเชื่อมโยงในการเรียนการสอน โดยเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน (พูนสุข อุดม, 2546) ร่วมกับการประเมินผลจะช่วยให้เห็นถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพชัดเจนมากขึ้น ซึ่งในการประเมินผลไม่ควรเน้นผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เพียงอย่างเดียว ควรวัดผู้เรียนทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน และกระบวนการแก้ปัญหาพร้อมด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

สภาวะทางสุขภาพ มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับปัจจัยในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม และรวมถึงวิถีการดำเนินชีวิต กระบวนการเรียนรู้ในเรื่องสุขภาพของประชาชนในชุมชน ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นอันมีผลต่อสุขภาพ โดยเฉพาะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมซึ่งเป็น

ปัจจัยที่หล่อหลอมให้ประชาชนแสดงพฤติกรรมสุขภาพ เหล่านั้นออกมา ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมสุขภาพนอกจากการเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นิสิตควรได้สัมผัสจากประสบการณ์จริง ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียนกับภาวะสุขภาพที่เป็นจริงในชุมชนมากยิ่งขึ้น

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดหลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิต โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญประการหนึ่งคือ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยบูรณาการองค์ความรู้เรื่องยาและสุขภาพเข้ากับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ดังนั้น นิสิตเภสัชศาสตร์ที่ลงทะเบียนในรายวิชาการส่งเสริมสุขภาพและการคัดกรองโรคจึงได้รับมอบหมายงานให้ไปเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพโดยเข้าไปอาศัยและอยู่ร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นลักษณะการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมผัสและเรียนรู้ในชุมชนด้วยประสบการณ์ตรงในแหล่งเรียนรู้จริง และศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์ของประชาชนหรือผู้นำในท้องถิ่น

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการวัดระดับการเรียนรู้ ระดับความพึงพอใจ ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน และความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อประเมินประสิทธิผลของการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนครั้งนี้และจะนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนต่อไป

2. วิธีการวิจัย

2.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2549 ที่เข้าร่วม

กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพทุกคน จำนวน 45 คน ซึ่งได้เริ่มดำเนินการระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม - 5 พฤศจิกายน 2549 จำนวน 7 วัน ณ บ้านกลางใหญ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคือ เพื่อให้บัณฑิตได้เรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องวิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพจากแหล่งเรียนรู้จริงด้วยประสบการณ์ตรง กิจกรรมที่บัณฑิตได้เข้าไปอยู่ร่วมกับชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน สังเกตการดำรงชีวิต กิจกรรมด้านวัฒนธรรม และศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะแบบสอบถามมี 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา เขตที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 แบบวัดระดับการเรียนรู้ชุมชน มี 1 ข้อคำตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เรียนรู้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบวัดระดับความพึงพอใจ มีคำถามจำนวน 1 ข้อ คำตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน มีคำถามจำนวน 10 ข้อ คำตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุดให้คะแนน 5 คะแนน เห็นด้วยมากให้คะแนน 4 คะแนน ปานกลางให้คะแนน 3 คะแนน น้อยให้คะแนน 2 คะแนน และน้อยที่สุดให้คะแนน 1 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบวัดความสุขในด้านต่างๆ จำนวน 5 ด้าน ซึ่งพัฒนาโดยคณะวิจัยประเมินผลโครงการสร้างเสริมสุขภาพในคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ ความสุขทางกาย ความสุขทางจิตใจ ความสุขทางสังคม ความสุขทางปัญญา และความสุขโดยรวม แบบวัดเป็นแบบ Visual Analog Scale (VAS) ระดับคะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 10 คะแนน โดยที่

ค่า 0 คะแนน หมายถึง ไม่มีความสุขเลย

ค่า 10 คะแนน หมายถึง มีความสุขมากที่สุด

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการศึกษาของ พุทธิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์ และชนันธิดา พลอยล้อมแสง (2548) และได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ในส่วนความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ อีกครั้งจากอาจารย์กลุ่มวิชาเภสัชศาสตร์สังคม จำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) พบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ระหว่าง 0.79-0.82 และโดยรวมเท่ากับ 0.83

2.5 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้นิสิตตอบแบบสอบถามด้วยตนเองในวันสุดท้ายของการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 45 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 สำหรับนิสิตทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาสารคามทำการศึกษาในช่วงเวลาเดียวกันในปีการศึกษา 2549 จำนวน 82 คน ให้นิสิตทำแบบสอบถามเฉพาะส่วนที่ 1 และส่วนที่ 4 ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชาการคุ้มครองผู้บริโภคทางเภสัชสาธารณสุข ซึ่งมาจากคณะต่างๆ ทั้งสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 5) วิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยี จำนวน 19 คน (ร้อยละ 23) และสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 59 คน (ร้อยละ 72) เมื่อได้แบบสอบถามกลับมาแล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเมื่อมีความสมบูรณ์ครบถ้วนจึงได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและความคิดเห็นต่อโครงการ ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา เขตที่อยู่อาศัย ระดับการเรียนรู้ชุมชน และระดับความพึงพอใจ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของความสุขแต่ละด้านระหว่างเพศ ภูมิลำเนาเขตที่อยู่อาศัย และระหว่างนิสิตเภสัชศาสตร์กับนิสิตทั่วไป ใช้สถิติ Independent t-test โดยการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของข้อมูลคือ มีการกระจายปกติโดยใช้สถิติ Kolmogorov-Smirnov test (KS test) และการหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเรียนรู้ชุมชนกับระดับความพึงพอใจ ใช้สถิติ Spearman Rank

Correlation Coefficient ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษา

3.1 ข้อมูลทั่วไป

จากการตอบแบบสอบถาม พบว่า นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.2 อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 73.3 และอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 64.4 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (n = 45)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	37.8
หญิง	28	62.2
ภูมิลำเนา		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33	73.3
ภาคอื่นๆ	12	26.7
เขตที่อยู่อาศัย		
นอกเขตเทศบาล	29	64.4
ในเขตเทศบาล	16	35.6

3.2 ระดับการเรียนรู้ชุมชนและวัดระดับความพึงพอใจ

นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ชุมชนมีระดับของการเรียนรู้ชุมชนอยู่ในระดับเรียนรู้ได้มากที่สุดถึงมากที่สุด ร้อยละ 68.9 (ตารางที่ 2) และมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน จำแนกรายข้อ (n = 45)

ข้อความ	จำนวน (ร้อยละ)				$\bar{X} \pm s.d.$
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. นิสิตรู้สึกประทับใจการเดินทางมาเรียนรู้ชุมชนครั้งนี้	10 (22.2)	29 (64.4)	5 (11.1)	1 (2.2)	4.07±0.65
2. การเดินทางมาครั้งนี้ทำให้นิสิตเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	8 (17.8)	25 (55.6)	12 (26.7)	0 (0.0)	3.91±0.67
3. การเดินทางมาครั้งนี้ทำให้นิสิตได้พัฒนาสติปัญญาและองค์ความรู้	4 (8.9)	20 (44.4)	19 (42.2)	2 (4.4)	3.58±0.72
4. นิสิตตั้งใจว่าจะเดินทางมาเรียนรู้ชุมชนเช่นนี้อีกครั้ง	7 (15.6)	9 (20.0)	25 (55.6)	4 (8.8)	3.38±0.96
5. นิสิตจะนำข้อมูล เรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้รับจากมาเรียนรู้ชุมชนในครั้งต่อไปเล่าให้กับคนที่ฉันรักฟัง	20 (44.4)	17 (37.8)	7 (15.6)	1 (2.2)	4.24±0.80
6. นิสิตพึงพอใจกับการได้มาเรียนรู้ชุมชนจากการเดินทางครั้งนี้	16 (35.6)	21 (46.7)	6 (13.3)	2 (4.4)	4.13±0.81
7. นิสิตอยากให้มีการจัดการเดินทางมาเรียนรู้ชุมชนแบบ	31 (68.9)	11 (24.4)	1 (2.2)	2 (4.4)	4.58±0.75

ชุมชนครั้งนี้ ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด ร้อยละ 80.0 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 ระดับการเรียนรู้ชุมชนของนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรม

ระดับการเรียนรู้ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	1	2.2
มาก	30	66.7
ปานกลาง	14	31.1
รวม	45	100.0

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรม

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	11	24.4
มาก	25	55.6
ปานกลาง	8	17.8
น้อย	1	2.2
รวม	45	100.0

3.3 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อกิจกรรมเรียนรู้ 10 ข้อ พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายข้อ สามารถจัดอันดับการเรียนรู้ที่ดีเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ข้อที่ 7, 5, 6, 9 และ 1 และมีค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ ดังแสดงในตารางที่ 4

ข้อความ	จำนวน (ร้อยละ)				$\bar{X} \pm S.D.$
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	
นี้ให้กับรุ่นน้อง					
8. คุณค่าและประโยชน์จากการเรียนรู้ชุมชนครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้	10 (22.2)	23 (51.1)	11 (24.4)	1 (2.2)	3.93±0.75
9. การเรียนรู้ชุมชนในครั้งนี้ทำให้ผลิตเรียนรู้วิถีชีวิตแนวคิด และภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพ	14 (31.1)	22 (48.9)	8 (17.8)	1 (2.2)	4.09±0.76
10. การเรียนรู้ชุมชนในครั้งนี้ทำให้ผลิตเข้าใจวิถีชีวิตนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น	6 (13.3)	22 (48.9)	15 (33.3)	2 (4.4)	3.71±0.76

3.4 ความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขระหว่างนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ชุมชนกับนิสิตทั่วไป พบว่านิสิตเภสัชศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความสุขสูงกว่านิสิตทั่วไปทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์กับนิสิตทั่วไป จำแนกในแต่ละด้าน

ลักษณะ ความสุข	นิสิตเภสัช ศาสตร์	นิสิตทั่วไป	p-value ¹
	$\bar{X} \pm S.D.$ (n = 45)	$\bar{X} \pm S.D.$ (n = 82)	
ด้านร่างกาย	7.85±2.03	5.31±1.78	<0.001
ด้านจิตใจ	8.01±1.46	5.67±1.41	<0.001
ด้านสังคม	8.24±1.40	5.95±1.34	<0.001
ด้านปัญญา	8.20±1.10	6.23±1.41	<0.001
โดยรวม	8.41±1.37	6.28±1.47	<0.001

¹ p-value จากค่าสถิติทดสอบ independent t-test

^{*} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในแต่ละด้าน พบว่านิสิตเพศหญิงมีความสุขด้านจิตใจมากกว่านิสิตเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.019) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงจำแนกในแต่ละด้าน

ลักษณะ ความสุข	ชาย	หญิง	t-test	p-value
	$\bar{X} \pm S.D.$ (n = 17)	$\bar{X} \pm S.D.$ (n = 28)		
ด้านร่างกาย	7.62±2.13	7.99±2.00	0.590	0.558
ด้านจิตใจ	7.36±1.67	8.41±1.19	2.445	0.019 [*]
ด้านสังคม	7.95±1.28	8.41±1.46	1.060	0.295
ด้านปัญญา	8.17±1.22	8.21±1.04	0.128	0.899
โดยรวม	8.11±1.56	8.59±1.23	1.131	0.264

^{*} ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างผู้ที่มิใช่คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่นๆ ในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนิสิตที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยความสุขที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล พบว่า นิสิตที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีความสุขด้านร่างกายและมีความสุขโดยรวมมากกว่านิสิตที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.005)

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างผู้ที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่นๆ จำแนกในแต่ละด้าน

ลักษณะความสุข	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคอื่น ๆ	ค่าสถิติทดสอบ	p-value
	$\bar{X} \pm S.D. (n = 17)$	$\bar{X} \pm S.D. (n = 28)$		
ด้านร่างกาย	7.72±2.17	8.19±1.64	0.678	0.501
ด้านจิตใจ	8.15±1.52	7.62±1.26	1.076	0.288
ด้านสังคม	8.33±1.29	7.97±1.66	0.776	0.442
ด้านปัญญา	8.32±1.13	7.87±0.99	1.193	0.239
โดยรวม	8.46±1.40	8.25±1.33	0.459	0.648

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล จำแนกในแต่ละด้าน

ลักษณะความสุข	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	ค่าสถิติทดสอบ	p-value
	$\bar{X} \pm S.D. (n = 17)$	$\bar{X} \pm S.D. (n = 28)$		
ด้านร่างกาย	6.58 ± 2.29	8.55 ± 1.50	0.590	0.005
ด้านจิตใจ	7.46 ± 1.62	8.32 ± 1.30	2.445	0.060
ด้านสังคม	7.88 ± 1.75	8.43 ± 1.41	1.060	0.262
ด้านปัญญา	7.94 ± 1.21	8.34 ± 1.03	0.128	0.254
โดยรวม	7.66 ± 1.65	8.82 ± 0.99	1.131	0.005

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจกับระดับการเรียนรู้ชุมชน

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับความพึงพอใจกับระดับการเรียนรู้ชุมชน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Spearman Rank Correlation Coefficient = 0.37, p = 0.012)

3.6 ข้อเสนอแนะจากกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน

จากการประเมินข้อเสนอแนะของนิสิตที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพในครั้งนี้ นิสิตมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงกิจกรรมในครั้งต่อไป ได้แก่ ควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาชุมชน เพื่อจะเกิดความเข้าใจและเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มากขึ้น และควรมีจำนวนชุมชนเพิ่มเป็น 2-3 ชุมชน เพื่อจะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนที่มีความแตกต่างกัน

4. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเพื่อประเมินผลการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและสุขภาพของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชั้นปีที่ 5 ครั้งนี้ พบว่า การเรียนรู้โดยการไปสัมผัสกับชุมชน และการได้รับประสบการณ์โดยตรง ผ่าน

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์จากชาวบ้านในชุมชนช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนในครั้งนี้ในระดับมากถึงมากที่สุด นิสิตมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของตนเองนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิด องค์ความรู้สติปัญญา และพัฒนาดตนเองในระดับมากถึงมากที่สุด และนิสิตมีความตั้งใจที่จะนำประสบการณ์และองค์ความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ต่อไป อันแสดงถึงความพึงพอใจและรับรู้ประโยชน์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของพุดพิงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์ และชนัตตา พลอยล้อมแสง (2548) เรื่องการประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า นิสิตเกิดการเรียนรู้โดยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 89.7 และมีแนวคิดที่ดีต่อการเรียนรู้ เช่น อยากให้มีการจัดกิจกรรมอย่างนี้ให้กับรุ่นน้อง และนำประสบการณ์ที่ได้รับไปเล่าให้ผู้อื่นฟัง เพราะนิสิตเกิดความพึงพอใจและรับรู้ประโยชน์ในการเรียนรู้ครั้งนี้จึงอยากส่งต่อประสบการณ์ที่ดีไปยังรุ่นน้องและเล่าให้ผู้อื่นที่รัก เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นต้น

ในการประเมินความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์ที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความสุขของนิสิตเภสัชศาสตร์สูงกว่านิสิตทั่วไปทั้งทางความสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา และความสุขโดยภาพรวม ตรงกับจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่วางเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม และมีจริยธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องไม่ฝืดเคือง และมีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนอย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างพบว่านิสิตเพศหญิงมีความสุขด้านจิตใจมากกว่านิสิตเพศชาย อาจเนื่องมาจากนิสิตหญิงสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านได้ง่ายและเร็วกว่านิสิตชาย จึงทำให้เกิดความสุขใจ สนุกสนาน ไม่เกิดความกังวลใจต่อการปรับตัว จึงส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ชุมชน ส่วนนิสิตที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือเขตชนบทมีความสุขโดยรวมและมีความสุขด้านร่างกายมากกว่านิสิตที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือชุมชนเมืองนั้น อาจเกิดจากการที่นิสิตที่อาศัยในเขตชุมชนเมืองมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกับชาวบ้านจึงอาจมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตต่างๆ ได้ไม่ดีเท่าที่ควร จึงมีการแสดงออกผ่านทางร่างกายซึ่งเป็นการบ่งชี้ถึงการดำเนินชีวิตที่ขาดความสุข เช่น การรับประทานอาหารไม่ค่อยอร่อย ปวดเมื่อย ท้องผูก นอนไม่หลับ เป็นต้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของระดับความพึงพอใจกับระดับการเรียนรู้ชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกแสดงว่าหากผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเข้ากิจกรรมมากขึ้นก็ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนิสิตให้มากขึ้น ผู้สอนหรืออาจารย์ที่ดูแลรายวิชาควรสร้างแรงจูงใจและสร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งผลให้นิสิตเกิดความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น สอดรับกับแนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 (5) ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) และสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า เมื่อเด็กมีการเรียนรู้อย่างมีความสุข จะมีการเปลี่ยนแปลงของสารเคมีในสมองกระตุ้นการหลั่งสารแห่งความสุข ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากรลงมือ

ปฏิบัติ ส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น (ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และคณะ, 2545)

5. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาค้นคว้านี้ แสดงถึงคุณค่าของรูปแบบหรือกลวิธีการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการบูรณาการวิถีชีวิตชุมชนกับสุขภาพต่อระดับความพึงพอใจระดับการเรียนรู้ และความสุขในภาพรวมและมีความสุขใน 4 มิติ รวมทั้งแนวทางการนำประสบการณ์และองค์ความรู้ของนิสิตไปใช้ต่อไป เช่น นำข้อมูลและความรู้ที่ได้รับไปเล่าให้คนที่รักฟัง หรือความต้องการให้รุ่นน้องได้เรียนรู้ในรูปแบบการเรียนการสอนเช่นเดียวกันกับที่ตนเองได้รับ เป็นต้น กิจกรรมเรียนรู้ชุมชนจะช่วยให้ให้นิสิตเภสัชศาสตร์เกิดการเรียนรู้ชุมชนและสุขภาพ และมีความสุขในชีวิตโดยรวมเพิ่มขึ้น (กาย จิตใจ สังคม และ จิตวิญญาณ) ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองและมีความสุขของนิสิตถือว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญของการศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1.1 กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะช่วยทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้น อาจารย์ผู้สอนควรพัฒนาแผนการเรียนการสอนที่ร้อยเรียงรายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมาจัดเป็นการเรียนเชิงบูรณาการ เพื่อให้นิสิตเกิดการเรียนรู้และเรียนได้อย่างมีความสุข

6.1.2 ควรสนับสนุนให้มีการเผยแพร่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเชิงบูรณาการให้กับสาขาวิชาอื่นๆ ด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และได้ผลลัพธ์สำคัญ คือ นิสิตมีพัฒนาการเรียนรู้ที่ดี และมีความสุขในการทำกิจกรรม

6.1.3 การนำข้อเสนอแนะของนิสิตร่วมพิจารณาในการไปปรับปรุงเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาได้ระบุไว้

6.2 การทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการประเมินความพึงพอใจ ทักษะคิด และความสุข ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการรายวิชาอื่นๆ จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงรูปแบบการสอนที่เหมาะสมต่อไป

6.2.2 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ กับรูปแบบการเรียนการสอนแบบอื่น เพื่อพัฒนางานได้มากยิ่งขึ้น

6.2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสุขก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ เพื่อให้เห็นผลที่เกิดจากโครงการอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้านี้ได้รับการสนับสนุนทุนในการศึกษาจากโครงการสร้างเสริมสุขภาพในคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงขอขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้

บรรณานุกรม

พูนสุข อุดม. 2545. แนวทางการจัดทำหลักสูตรบูรณาการแบบพหุวิทยาการระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน 1 คณิตศาสตร์พื้นฐาน 1 และภาษาอังกฤษพื้นฐานหนึ่ง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยตรัง. (อึดสำเนา).

พุดพิพงค์ สัตยวงศ์ทิพย์ และ ชนิดตา พลอยล้อมแสง.

2548. "การประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม". วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน. 1(2):44-49.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2550. เกณฑ์พิจารณาวัตกรรมการเรียนการสอน. <http://www.ipst.ac.th/sites/ipput.shtml>. 7 มกราคม.

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และคณะ. 2544. การเรียนรู้อย่างมีความสุข : สารเคมีในสมองกับความสุขและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.